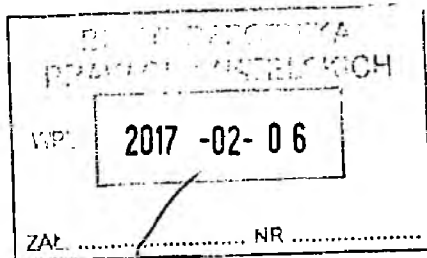

Białystok, dnia 31 stycznia 2017 r.

DR/3/2017

Szanowny Pan
Adam Bondar
Rzecznik Praw Obywatelskich

W odpowiedzi na Pana pismo znak XI.800.1.2017.AK w sprawie działań i środków podejmowanych w celu zapewnienia dostępności edukacji dla studentów z niepełnosprawnościami na Uniwersytecie w Białymstoku uprzejmie informuję, że władze Uniwersytetu przykładają ogromną wagę do zapewnienia dostępności do edukacji osobom z niepełnosprawnością.

W ramach tej polityki podjęto następujące działania:

- w 2008 r. powołany został Pełnomocnik Rektora d.s. Osób Niepełnosprawnych,
- w roku 2009 został opracowany i przyjęty przez Senat Uniwersytetu *Program działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych - studentów niepełnosprawnych „Uniwersytet Szansą dla Wszystkich”* (Uchwała nr 848 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 23 września 2009 r.). Wskazano w nim ogólne założenia oraz kierunki działań jakie uczelnia podejmuje się realizować. Między innymi uznano i przyjęto bardzo konkretne zobowiązanie: *„Tworzenie warunków równych szans edukacyjnych studentów niepełnosprawnych nie jest przywilejem ani aktem dobrej woli wobec tej grupy osób, lecz obowiązkiem ze strony całego środowiska uniwersyteckiego”*,
- Uchwałą nr 849 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 23 września 2009 r. przyjęto zasady stosowania alternatywnych rozwiązań w procesie kształcenia studentów z niepełnosprawnością. Określono procedurę udzielania wsparcia studentom, możliwe formy (stanowiące przykładowe rozwiązania, a nie zamknięty katalog), określono obowiązek respektowania przez nauczycieli potrzeb studentów niepełnosprawnych oraz podejmowania współpracy w ramach udzielanego im wsparcia. Przyjęta strategia jest wdrażana, upowszechniana i rozwijana od siedmiu lat,
- w ramach struktury organizacyjnej Działu Dydaktyki i Spraw Studenckich powołana została osobna sekcja - Centrum Wsparcia Studentów i Doktorantów Niepełnosprawnych. Wszystkie działania realizowane są przy aktywnym udziale i współpracy ze strony pracowników uczelni (nauczycieli akademickich i pracowników administracji, w zależności od ich charakteru).

Aktywne włączanie się całego środowiska akademickiego w działania wspierające studentów niepełnosprawnych zostało przyjęte jako podstawa strategii włączającej i integrującej wszystkie struktury uczelni w realizację podjętych zobowiązań.

Na Uniwersytecie realizowane są różne formy wsparcia studentów niepełnosprawnych, i tak:

- studenci korzystają z różnych form dostosowania procesu kształcenia np. zmiana formy egzaminu/zaliczenia, wydłużenie czasu potrzebnego na składanie egzaminów/zaliczeń (do 50 % standardowo przewidywanego), zmiany i dostosowania ich terminów czy możliwość korzystania z technologii wspomagających (komputer, dyktafon),
- organizowane są dodatkowe, godziny zajęć dydaktycznych w formie indywidualnej (z przedmiotów realizowanych programowo), z których najczęściej korzystają studenci z zespołem Aspergera i zaburzeniami psychicznymi,
- realizowane są zajęcia wychowania fizycznego w formie alternatywnej (dostosowane do możliwości psychofizycznych i potrzeb poszczególnych studentów),
- prowadzone są zajęcia „Rozwijania umiejętności językowych i komunikacyjnych” z niemówiącym doktorantem z autyzmem,
- realizowano grupowe zajęcia o tematyce kreowania rozwoju osobistego oraz technik i strategii samodzielnego uczenia się,
- organizowana jest pomoc ze strony asystenta (osobom potrzebującym pomocy w sporządzaniu notatek, poruszaniu się czy wykonywaniu innych czynności i zadań związanych ze studiowaniem, z której korzysta aktualnie 6 studentów, w tym 3 osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu),
- stosowane są także inne formy pomocy asystenckiej (opieka ze strony koleżanki z grupy, ze strony matki uczestniczącej w zajęciach),
- studentom udostępniane są przez nauczycieli akademickich materiały dydaktyczne jako forma wspierająca zarówno osoby mające problem z notowaniem, ale także w sytuacji nieobecności studentów spowodowanej stanem zdrowia,
- w bibliotekach wszystkich wydziałów zorganizowane zostały stanowiska przeznaczone do pracy studentów niepełnosprawnych, wyposażone w komputery z oprogramowaniem udźwiękowiającym, powiększalniki, ksera, udostępniane do nieodpłatnego użytkowania przez studentów niepełnosprawnych (z zapewnioną pomocą w obsłudze w razie potrzeby),
- podejmowana jest współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym – przekazywane oferty szkoleń, realizowane zajęcia z zakresu orientacji przestrzennej.

Aktualnie na Uczelni studiuje 13 osób z zespołem Aspergera i 1 z autyzmem. Tylko jeden ze studentów ma problemy w podporządkowaniu się obowiązującym oczekiwaniom społecznym - swoim zachowaniem rzeczywiście zakłócał przebieg zajęć. Wymagał też szczególnego zainteresowania i podjęcia kompleksowych działań. Student korzysta z pomocy asystenta (także ze względu na trudności z samodzielnym pisaniem), dodatkowych godzin zajęć z dwóch przedmiotów realizowanych programowo. Nauczyciele zostali zapoznani z charakterem trudności studenta typowych dla zespołu Aspergera, omówiono i wyjaśniono ich wpływ na zachowanie, a także możliwe strategie postępowania. Następnie wspólnie z Pełnomocnikiem i nauczycielami prowadzącymi zajęcia określono strategię postępowania wobec studenta, ukierunkowaną na pomoc w podporządkowaniu się ustalonym regułom zachowania. Została ona omówiona ze studentem i przez niego zaakceptowana. Działania nauczycieli zostały ukierunkowane przede wszystkim na pomoc studentowi w sprostaniu uzgodnionym wymaganiom, reagowanie na pojawiające się trudności, stałe wsparcie ze strony Pełnomocnika wydziałowego, Dziekana, nauczycieli akademickich i pracowników administracji. Są okresy lepsze i gorsze, ale z pewnością nie dochodzi do zakłócania przebiegu zajęć, a nauczyciele nie są bezradni, wręcz przeciwnie – w ocenie Pełnomocnika posiadają doświadczenia, które można zaliczyć do dobrych praktyk umożliwiających poradzenie zajęć ze

wspomnianym studentem. Oczywiście, wymaga to wysiłku, zaangażowania, życzliwości oraz dobrej współpracy i chęci podejmowania takich działań. Wszystkie warunki zostały spełnione.

Sytuacja studenta, z którym zetknął się P. Nowak, przedstawia się zupełnie inaczej, a artykuł nie odzwierciedla jej rzeczywistego obrazu. Student ten jest całkowicie samodzielny, sprawnie i skrupulatnie sporządza notatki, przygotowuje prace, stąd też nie potrzebuje korzystać z pomocy asystenta. Aktywnie uczestniczy w zajęciach, a jego zachowanie, w opinii pozostałych nauczycieli, nie sprawia problemu i nie zakłóca przebiegu zajęć (co potwierdzali również studenci). Cechy zespołu Aspergera, które ujawniały się podczas zajęć, sprowadzały się głównie do następujących kwestii: wyjątkowo dobra pamięć i przywiązywanie uwagi do szczegółów sprawiało, że student zadawał drobiazgowo pytania wykraczające poza przewidywaną dyskusję, z łatwością identyfikował wszelkie niedociągnięcia, być może także pomyłki prowadzących zajęcia, co sygnalizował dobitym i gwałtownym zgłoszeniem "błąd". Gwałtowność wypowiedzi wiązała się z zaburzeniami prozodii mowy, które dotyczą m.in. wahań w zakresie natężenia głosu, które powodują, że część wypowiedzi jest nazbyt cicha, nagle pojawiają się fragmenty nazbyt głośne, hałaśliwe. W zasadzie ani student, ani inni studenci z grupy, ani nauczyciele nie mieli z tym problemu. Trzeba pamiętać i respektować to, że studenci nie chcą naszej ingerencji w sytuacji, gdy tego nie potrzebują. Tak wyglądała sytuacja studenta do czasu podjęcia interwencji przez prof. P. Nowaka. Głównym problemem jest treść artykułu i jej odniesienie do osoby studenta, co przełożyło się na jego przeżycia i emocjonalną reakcję. Należy dodać, że student jest grzecznym, uprzejmym i wrażliwym człowiekiem, nie chce koncentrować się na rozpamiętywaniu słów, ale przede wszystkim skupić się na tym, by się uspokoić i kontynuować naukę.

Na Uniwersytecie w Białymstoku realizowana jest strategia bezpośrednich kontaktów Pełnomocnika z nauczycielami prowadzącymi zajęcia ze studentami niepełnosprawnymi:

- nauczyciele mają możliwość kontaktowania się i zgłaszania wszelkich potrzeb, konsultowania się czy uzgodnienia dalszej współpracy stosownie do pojawiających się potrzeb (kontakt telefoniczny i poczta elektroniczna z Centrum Wsparcia Studentów i Doktorantów Niepełnosprawnych, bezpośredni kontakt telefoniczny z Pełnomocnikiem, pełniony jest dyżur Pełnomocnika),
- organizowano spotkania Pełnomocnika z nauczycielami dotyczące organizacji wsparcia studentów niepełnosprawnych na Uniwersytecie w Białymstoku,
- w bieżącym roku akademickim odbyło się spotkanie Pełnomocnika z osobami prowadzącymi zajęcia z jednym ze studentów z zespołem Aspergera dotyczące zarówno wyjaśnienia trudności i potrzeb w zakresie wsparcia konkretnego studenta, jak i ustalenia wspólnej strategii postępowania ze strony wszystkich osób prowadzących zajęcia; nawiązany został i jest utrzymywany stały kontakt między Pełnomocnikiem, studentem i Pełnomocnikiem Wydziałowym, pozostającym w bezpośrednim kontakcie z nauczycielami akademickimi, w celu realizacji i monitorowania przebiegu ustalonej strategii wsparcia; konsultowane są wszelkie pojawiające się trudności; stosowana strategia przynosi pozytywne rezultaty,
- organizowane są indywidualne spotkania Pełnomocnika z nauczycielami w ramach ustalania strategii wsparcia wobec konkretnych studentów,
- opracowywano i przekazywano zainteresowanym nauczycielom indywidualne wskazania do pracy ze studentami (zespołem Aspergera),
- organizowano także różnego typu spotkania mające na celu budowanie pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych w środowisku akademickim (zwłaszcza osób z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem, osób niewidomych), z udziałem osób niepełnosprawnych, naszych absolwentów aktualnie występujących w roli organizatorów

działań na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych i prelegentów, z których możemy być dumni. Np. spotkanie szkoleniowe „Osoby niepełnosprawne aktywnymi kreatorami własnego rozwoju”, wystawę fotograficzną „Tacy sami” w ramach kampanii społecznej łamiącej stereotypy wobec osób wykluczonych przy współpracy ze Stowarzyszeniem "JA i TY".

Pomimo, iż w ocenie władz UwB uczelnia wdrożyła system wsparcia studentów z niepełnosprawnościami i oferuje wiele narzędzi wsparcia nauczycielom akademickim - w najbliższym czasie planujemy realizację szkoleń dla nauczycieli akademickich i pracowników administracji podnoszących świadomość związaną z niepełnosprawnością, w szczególności w zakresie funkcjonowania studentów z zespołem Aspergera i zaburzeniami psychicznymi.

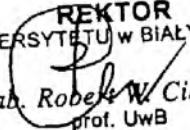
Drugim zadaniem jest przeprowadzenie programu szkoleń z zakresu przygotowania nauczycieli akademickich do pracy ze studentami niepełnosprawnymi.

Ponadto kontynuowana będzie kampania promująca pozytywny wizerunek osób niepełnosprawnych w środowisku akademickim (wśród pracowników i studentów). Rozwijana też będzie zindywidualizowana strategia wspierania nauczycieli.

W odniesieniu do studenta, o którym pisał prof. Nowak – i po uzgodnieniu ze studentem - pod nadzorem kierownik Katedry Filozofii i Etyki, prof. Wioletty Małgorzaty Kowalskiej, podjęto działania w kierunku zorganizowania dodatkowych godzin zajęć indywidualnych umożliwiających studentowi sprawne uporządkowanie wiedzy, przygotowanie się i przystąpienie do egzaminów. Ustalono również, że egzamin z przedmiotu prowadzonego przez prof. P. Nowaka, zostanie przeprowadzony przez innego nauczyciela.

Aktualnie student podjął realizację zajęć. Podczas spotkania z grupą, do której należy student, uzyskano deklarację o otoczeniu go życzliwym wsparciem. Ustalono, że wcześniejsze relacje były także pozytywne, a student był w grupie traktowany życzliwie, mógł także liczyć na pomoc w razie potrzeby (co sam potwierdzał), nawiązały się także osobiste kontakty poza uczelnią.

Zarówno rozmowa ze studentem, jak i jego ojcem potwierdza, że treści zawarte w artykule oraz fakt ich szerokiego upowszechnienia wywołały wiele negatywnych przeżyć i emocji. Tym niemniej w chwili obecnej student uczęszcza na zajęcia i jak twierdzi, najbardziej zależy mu na uspokojeniu się i skoncentrowaniu na przygotowaniu się do sesji egzaminacyjnej. W tym też kierunku zmierzają podjęte działania.

REKTOR
UNIwersytetu w Białymstoku

dr hab. Robert W. Ciborowski
prof. UwB